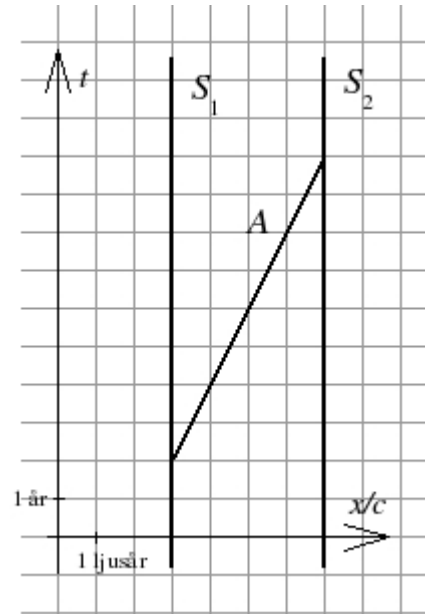

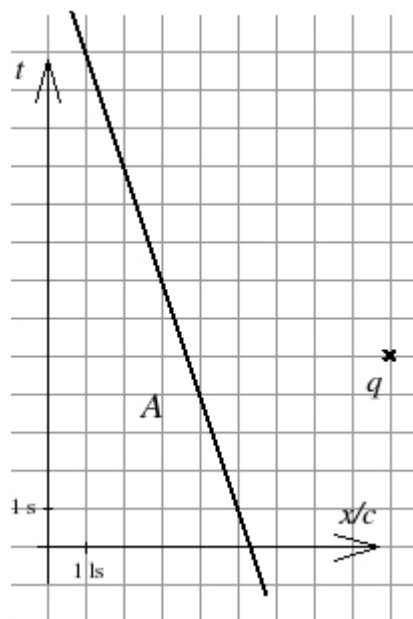
Övningar på att läsa av, tolka och rita rumtidsdiagram

- Diagrammet till höger visar en observatör A som färdas mellan två stjärnor, S_1 och S_2 .
  - Hur lång tid tar resan enligt en observatör på stjärnan S_1 ?
  - Hur lång tid tar resan enligt A ?
  - Hur långt är det mellan stjärnorna enligt A (under det att han är på väg)?
  - Markera det i c) efterfrågade rumtidsavståndet i diagrammet.

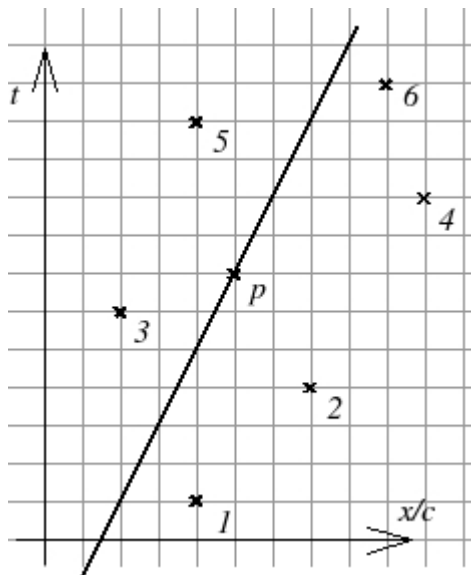
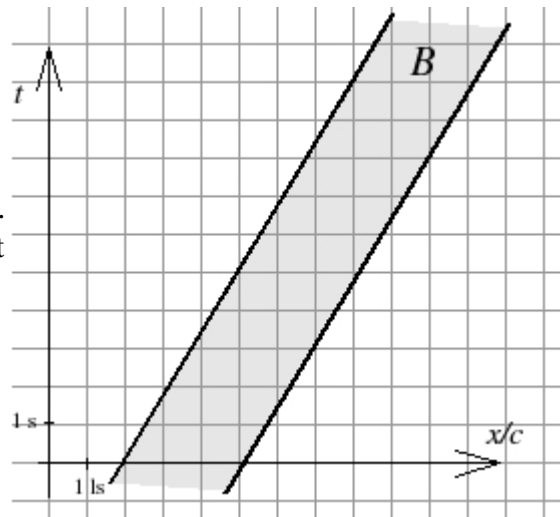
- Astronomen Solveig tar sig en kopp kaffe klockan 23.00, och observerar klockan 23.15 genom sitt teleskop en komet som far in i planeten Jupiter. Jupiter befinner sig vid det aktuella tillfället på avståndet $6,3 \cdot 10^{11}$ meter bort från jorden.
  - Vid vilken tid (i jordtid) för kometen in i Jupiter?
  - Med vilken fart rör sig en observatör enligt vilken händelsen att Solveig tar sig en kopp kaffe inträffar samtidigt med händelsen att kometen kraschar in i Jupiter?
  - Rita en enkel skiss i ett rumtidsdiagram ur vilken det framgår hur observatören i b) rör sig i förhållande till händelserna.

- Diagrammet till höger visar en observatör A och en händelse q .
  - Markera på A 's världslinje den tidpunkt då A anser att q inträffar.
  - Markera den händelse då A ser händelse q .
  - Hur lång tid går enligt A från det att q äger rum till det att A ser händelsen?
  - Hur långt bort från A äger händelsen rum, enligt A ?

4. Rumtidsdiagrammet till höger avbildar en linjal B med vilolängden L_0 .

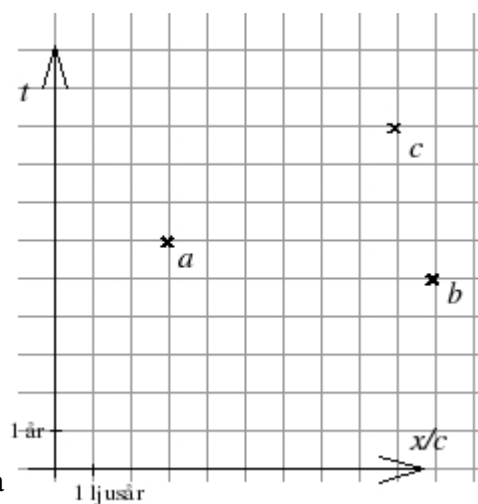
- Rita i diagrammet in en annan linjal A med samma vilolängd L_0 som B , men som befinner sig i vila.
- Ange vilken längd som A har enligt B , och markera motsvarande rumtidsavstånd i diagrammet.

- Diagrammet till vänster föreställer en observatör A och några händelser.
  - I vilken ordning inträffar händelserna 1 - 6 enligt A ?
  - Vilken eller vilka av händelserna har A ännu möjlighet att påverka i punkten p ?
  - Vilken eller vilka av händelserna har A kunnat se tidigare än punkten p ?

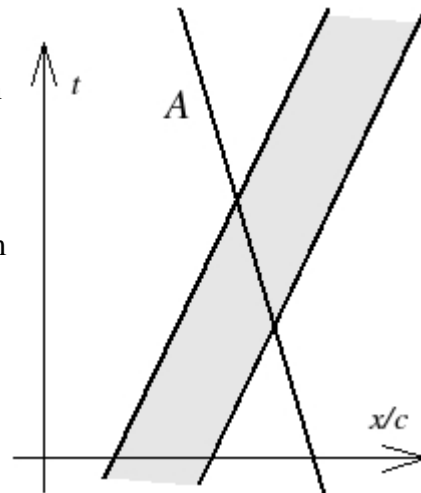
6.

- Rita i diagrammet till höger in världslinjen för en observatör O enligt vilken a och c är samtidigt, och som ser händelserna a och b samtidigt. Rita in relevanta hjälplinjer.
- Hur lång tid passerar för O (enligt O) från det att händelse b inträffar till dess att O ser händelsen. Markera detta rumtidsavstånd i diagrammet, och ange dess storlek.
- Hur långt bort från observatör O inträffar händelse b , enligt observatör O ? Markera även detta rumtidsavstånd i diagrammet, och ange dess storlek.

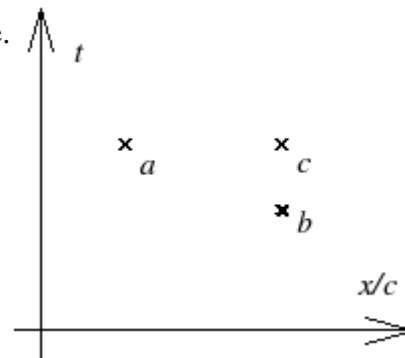
7. Det skuggade området i diagrammet visar ett föremål med vilolängd L som rör sig åt höger. En observatör A som med konstant fart rör sig förbi föremålet åt vänster anser att det tar henne tiden T att passera det.

- a) Markera i diagrammet det rumtidsavstånd som motsvarar den tid som någon som följer med föremålet anser att det tar A att passera det.
b) Hur lång är denna tid, uttryckt i L och T ?

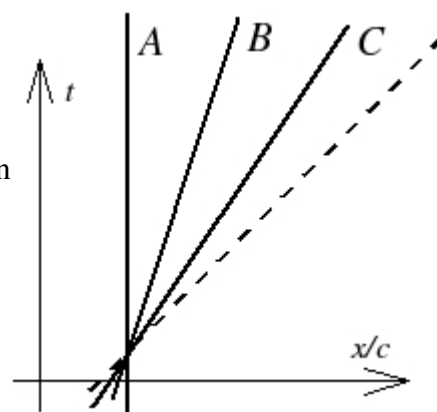
8. I diagrammet till höger finns tre händelser inritade. Rumtidsavståndet mellan a och b är 2 ljusår, och det mellan b och c är 1 år. Inertialobservatören A passerar händelsen a och anser att a och b är samtidigt. Inertialobservatören B passerar händelserna b och c och tycker att a och c är samtidigt.

- a) Rita in världslinjerna för A respektive B .
b) Hur långt bort är B enligt A när hon passerar punkten a ?
c) Hur långt bort är A enligt B när han passerar punkten c ?
d) Hur lång tid har gått för A i punkten a sedan hon passerade B , om man förutsätter att ingen av dem har ändrat sin hastighet sedan dess?

9. Observatörerna B och C samt en ljuspuls passerar i samma ögonblick observatören A . Enligt A rör sig B med farten $c/3$, C med farten $2c/3$ och ljuspulsen med farten c , alla åt höger.

- a) Rita ett rumtidsdiagram som visar situationen ur C 's perspektiv (alltså, ett där C befinner sig i vila.), och ange vilka farter som C anser att A , B respektive ljuspulsen har.
b) Beskriv kort ett geometriskt sätt att rita upp diagrammet i a) på, alltså ett där du inte behöver räkna ut något, men ändå kan rita diagrammet helt korrekt. (Ledning: använd A 's samtidighetslinje!)

10. För en observatör som färdas från b till d är a och b samtidigt, och för en som färdas från a till d är c och d samtidigt. Hur mycket åldras en observatör som färdas mellan a och c ?

